

si jih kmetijske občine izberó, da potem oni volijo poslanca v deželni zbor, je le še malo dní.

Po sedANJI postavi je namreč pri volitvi poslancev dvojni razloček: veliki posestniki, mesta in trgi pa zbornica kupčijska volijo kar naravnost svoje poslance v deželni zbor, — kmetijske občine pa ne volijo kar naravnost poslancev, ampak one volijo najprej zaupne možé in ti še le gredó potem poslanca volit, in zato se ti zaupni možje vsake občine imenujejo volilni možje; oni so tedaj prav za prav volilci poslancev. Po takem gre poslanec kmetov skozi dvojno reščeto: kmetje namreč, ki po postavi imajo pravico občinski odbor (soseskine može) voliti, volijo izmed sebe najprej in to v malo dneh zaupne (volilne) možé, in ti bodo, kakor gori rečeno, šli k okrajnemu glavarstvu 7. dne meseca malega srpana poslanca volit. Iz tega je razvidno, da od pravih volilnih (zaupnih) mož je odvisna srečna volitev poslancev, zato je treba, da volitev na drobno razložimo.

Kako se volijo volilni (zaupni) možjé?

Volilna postava v §. 29. ukazuje to-le: Okrajno glavarstvo v vsakem okraji naroči vsacemu županu, naj mu pošlje imenik volilcev svoje občine, ki so pri zadnji volitvi občinskega odbora imeli pravico voliti odbornike. Tu pa po §. 15. volilne postave veljá ta-le določba, da v občinah, kjer so trije voleči razredi, volijo vsi tisti sosesčani, ki spadajo v prvi in drugi voleči razred, — v občinah pa, katere nimajo 3 volečih razredov, volite pa le prvi 2 tretjini volilcev, ki največ zemljiškega ali kakega družega direktnega davka na leto plačujejo; le-sem se prištevajo tudi tisti ljudje, kateri imajo po svoji osobni lastnosti v občini volilno pravico.

Ko je županstvo cesarskemu okrajnemu glavarstvu predložilo ta imenik volilcev, določi po §. 29. glavarstvo in potem naznani županstvu, koliko volilnih (zaupnih) mož ima izbrati vsaka občina posebej. Postava pravi, da na vsacih 500 prebivalcev se voli en volilen mož. (Župani pa tudi drugi rodoljubi, ki so imeli že opraviti z volitvami v deželni zbor, vedó že, koliko tacih zaupnih mož je bilo poprej v občini.)

Kedar je (po §. 30.) okrajno glavarstvo prejelo imenik sosesčanov, ki imajo pravico izbirati volilne (zaupne) možé, določi okrajno glavarstvo dan, uro in kraj, kjer se bodo volili volilni možje, in pošlje k volitvi svojega komisarja, ki vodi volitev, pa vse to mora okrajno glavarstvo o pravem času županstvu naznaniti, da župan sosesčane, ki imajo pravico voliti, povabi, da pridejo zaupne možé izbirat.

Ob dnevu volitve pregleda (§. 31.) ces. komisar imenik volilcev, potem ga potrdi, da je prav sestavljen, pa tudi to potrdi, da so se volilci res sklicali.

Županstvo z okrajnim komisárjem se imenuje volilna komisija.

Predsednik komisije ima (po §. 39.) volilcem razložiti, kako se bode glasovalo in glasovi preštevali, pa jim tudi povedati, da vsak volilec naj voli možé po svojem lastnem prepričanji, brez ozira na kako zamero, po svoji vesti in najbolji vednosti na korist svoji občini. — Vsak volilec pové, kedar na-nj vrsta pride, toliko imen, kolikor je treba volilnih (zaupnih) mož voliti. — Izvoljen je pa tisti za volilnega moža, kdor je dobil čez polovico glasov pričujočih volilcev. —

To so poglobitve določbe one postave, po kateri se mora županstvo z volilci ravno tako držati kakor ces. okrajno glavarstvo in njegov komisar. Naj si jih tedaj županstva in volilci vsi dobro vtisnejo v glavo, da se zoper postavo ne greší od nobene strani,

kajti pred postavo ni razločka med c. k. okrajnim glavarstvom in občinskim županom.

Ker po tem naši bralci postavo poznajo, treba, da jim zdaj še marsikaj družega na srce položimo.

V vsaki občini ali volilnem okraji je treba napraviti volilni odbor, to je, 3 ali 4 možje ene občine ali fare naj se pogovorijo in sklenejo, vzajemno in složno delati pri volitvah. Zato ni treba nobenega gosposkinega dovoljenja. Ta domači volilni odbor stopi v zvezo z glavnim odborom, ki se osnuje v Ljubljani, in ostane ž njim v zvezi tako dolgo, da so volitve pri kraju; on tudi vzame vso volilno reč v svojo roko in začne srčno in brez strahú delati, vsaj mu postava to dopušča in je dolžnost vsacega rodoljuba, ki ga je volja pošteno delati za „vero, dom, cesarja.“

V teh zborih se najprej sklene, kateri zaupni možjé se bodo za volilne može izbrali. To je pri volitvah v kmetijskih občinah najbolj imenitna in poglobitna stvar, zakaj volilni možje odločujejo, ali bode zmaga naša ali ne. Če imamo zanesljive, zvedene in poštene volilne može in ti vsi pridejo k volitvi poslanca, je volitev poslanca potem igrača. Oni se ne dadó premotiti, ne prestrašiti, ne podkupiti nikomur; oni stojijo trdno kot skala in ostanejo mož beseda. Zatorej prereščajte vse volilce cele občine ali fare in izberite si tiste za volilne možé, ki so se že pri prejšnjih volitvah držali kot poštenjaki in korenjaki, take pa, ki so jo vam že zvali in se skazali za figa-možé, ali take, ki so družih misli, pustite pri miru in ne jemljite jih za volilne možé. Vsaj se tacih mož, ki imajo srcé za sosesko in ki njene težave in potrebe poznajo, ne manjka v nobeni občini. Med te pa v prvo vrsto spadajo večidel duhovniki, zatoraj jo boste najbolje zadeli, ako tudi nje volite za volilne možé. Kakor se voli več ali manj volilnih mož, naj se tudi ozir jemlje na to, da niso volilni možje samo iz ene vasi, ampak iz več vasi cele občine ali soseske.

Ko je vse to prerešetano in sklenjeno, potem se zapišejo vsacemu volilcu imena tistih mož, ki so se izbrali za volilne možé. Tak listek se dá vsacemu volilcu naše stranke. Nazadnje si volici v roke sežejo in zaobljubijo, da pridejo na dan, ko se bodo volili zaupni (volilni) možje, vsi od prvega do zadnjega ob pravem času in na odločeno mesto. Zato je pa tudi sveta dolžnost vsacega župana, da vsacemu volilcu gotovo napové dan, uro in kraj volitve, da je nihče ne zamudi. Verjemite, prijatelji, da od nasprotnikov ne bode manjkal nobeden; pomislite, da so te volitve prva stopinja do zmage! Opominjajte in pokličite svoje sosede in pojdite vkup na volilno vojsko!

Tem opominom dodajamo še prošnjo to-le: Kdor ima „Novice“, naj jih koj dá brati družim, ki jih nimajo, da spoznajo važnost volitve volilnih mož in po tem spoznanji storijo svojo dolžnost. — —

Kaj je pozneje treba vedeti in storiti, kedar pridejo volitve poslancev za kmetijske občine, trge in mesta na vrsto — kar se bode godilo še le čez mesec dni — to povemo še le drugi pot. Izbiranje zaupnih mož, kateri dobijo nalogo voliti poslance, je zdaj pred vsem prva in poglobitna reč.

Gospodarske stvari.

Gosenična baklja.

Sto in stokrat že smo gospodarjem našim in posebno sadjerejcem pokladali na srce, naj, kolikor le

morejo, pokončavajo gnjezda požrešnih gosenic. Pomočkov in orodja za to je veliko, ki je znano našim gospodarjem noter do škarij, s katerimi se odrežejo vejice, na katerih se nahajajo gnjezda tega mrčesa.

Zdaj pa jim moremo naznaniti novo orodje, ki ga družba kmetijska v Lincu priporoča, in to je gosenična baklja (Raupenfackel). Ona prekosí vse drugo orodje zlasti takrat, kedar gré za to, da se prav hitro pokončajo na koncéh véj gnjezda v suho listje zavutih gosenic belega metulja ali pa v vejinih kotih skupaj sedečih prstenic ali srebernic (Ringelraupen). Popotni učenik kmetijstva, gosp. Mader v Bolcani (Botzen) na Tirolskem, močno hvali to novo orodje, ki ga potrjujejo obile skušnje.

Je pa ta baklja 25 centimetrov (10 palcev) visok in 7 centimetrov (2½ palca) širok cilindar iz navadnega belega pleha, na katerem je stenj (tôht) v vintan. Na spodnjem koncu posode je široka cev vlotana, v katero se kol vtakne, s katerim se baklja pomolí visoko do vej drevesa. V plehastem cilindru pa je petroleum; stenj se prižgè in pod gosenično gnjezdo drží. Hipoma so vse gosenice požgane in pokončane brez posebne škode za veje, kjer so gosenična gnjezda.

Očividno je, da se z gosenično bakljo trikrat več opravi kakor s goseničnimi škarjami, kajti s škarjami se vsa veja, kjer sedé gosenice, mora odrezati, potem doli vzeti in gosenice še le pohoditi ali pa v kako posódo vreči, da se pozneje pokončajo. Baklja, enkrat prižgana, dolgo gori in tudi pri silnem vetru ne ugasne.

Naša družba kmetijska si je naročila tako bakljo, katera v Lincu veljá 1 gold. 20 kr. Sadjerejci naši jo potem v pisarni družbe kmetijske lahko vidijo.

Opomin našim gospodarjem.

* *Varovanje zelja (kapusa) proti grdim, požrešnim gosenicam se mora kmalu začeti. Sedaj je treba loviti in pobijati bele metulje (kapusnike), ki svoja jajčica najraje na zelje nalagajo, iz katerih kmalu požrešne gosenice izlezejo. Dober pomoček so tudi konoplje. Treba je le nekoliko konopljinih zrn posejati ob robih gred, na katerih so kapusove sadike ali „flance“ nasa-jene. Duh konopelj je metuljem kapusnikom tako ne-všeč, da se jih zeló ogibujejo.*

Politične stvari.

Dualizem v Avstriji grozno draga stvar!

Leta 1848. je Avstrijsko cesarstvo imelo 831 milijonov dolgá. Od leta 1849. do 1866. se je pomnožil ta dolg na 2990 milijonov. Vrh tega je bilo še dolga zemljiške odveze 521 milijonov goldinarjev, in po tem takem je leta 1867. ves dolg našega cesarstva znašal 3511 milijonov, od katerega se je moralo še 152 milijonov goldinarjev obresti plačevati. Leta 1868. se je ta dolg od obresti po vpeljanem kuponskem davku znižal za 17 milijonov, tako da je znašal le 135 milijonov goldinarjev.

Tako je stala ta reč leta 1868. za celo Avstrijo z Ogersko vred, ko še nesrečnega dualizma ni bilo.

Leta 1876. je po nedavno razglašenem vradnem, tedaj resničnem izkazku znašal državni dolg za Avstrijo samo 3600 milijonov gold., od tega dolgá pa se je moralo plačati obresti 128 milijonov. Ogerska pa je še posebej lanskó leto imela dolgá 708 milijonov z 50 milijoni goldinarjev obresti.

Tako ste bili Avstrija in Ogerska lanskó leto obloženi s 4308 milijoni gold. dolgá, od katerega se je

moralo odrajtati za obresti 178 milijonov goldinarjev. Vrh tega pa se mora še računati agio, ki je samo za dolg obresti znašal gotovih 194 milijonov; k temu dolgu pa se mora še prištevati dolg za železnice; priplačila, ki jih država daje železnicam, znašajo vsako leto 41 milijonov goldinarjev, da pa se ta priplačila dajati morejo, treba je državi 820 milijonov kapitala. Če se tedaj vse to vkup šteje, je znašal skupni dolg Avstrije in Ogerske konec lanskega leta 5128 milijonov s 336 milijoni goldinarjev obresti.

Ker je leta 1867., to je, leto pred dualizmom, skupni dolg Avstrije in Ogerske znašal 3511 milijonov s 152 milijoni goldinarjev obresti, leta 1876. po dualizmu pa 5128 milijonov z 336 milijoni goldinarjev obresti, je po takem s številkami dokazano, da je leta 1867. ustvarjeni dualizem strašansko draga kupčija bila, ker je v 9 letih Avstrijskim narodom za 1617 milijonov dolgá več z 84 milijoni goldinarjev obresti naložil.

Ta računski pregled smo povzeli iz poročila, ki ga je objavila c. kr. komisija za poplačevanje državnega dolgá; tedaj ni dvombe, da je do zadnje pičice resničen.

Komentara k tem številkam nam ni treba dodajati; vsak si ga sam lahko naredí. Dodajamo samo to, da so leta 1867. po prizadevanji ministra Beusta, ki je iz Nemčije prišel v Avstrijo, nemški ustavoverni poslanci z magjarskimi sklenili zavezo, po kateri se je storil dualizem, to je, razcep našega cesarstva na 2 kosa, enemu dali imé Cislajtanija (Avstrija), drugemu pa Translajtanija (Ogerska).

Zgodovinska panorama.

Magjari leta 1848. in 1849.

(Dalje.)

„Na Dunaji ni ne cesarja ne ministrov razen enega, ki z odlomkom državnega zbora ima vladarstvo v rokah. Krog Dunaja je sila veliko armade; pravijo, da tudi v mestu je 80.000 meščanov oboroženih; vsa kupčija in ves zaslužek sta pri tleh. Dunajčanje v mestu in cesarska armada zunaj Dunaja si stojijo že več dni nasproti.“ (List 18. oktobra 1848.)

„Cesar Ferdinand so v razglasu od 16. oktobra Dunajčanom ostro besedo govorili in Dunaj za puntarsko mesto proglasili. Kakor ima Radecki na Laškem, tako je dobil knez Windischgrätz od cesarja najvišjo oblast nad vso drugo armado Avstrijsko. (List 25. oktobra 1848.)

„O Magjarih se dozda še ni slišalo, da bi bili šli Dunajčanom na pomoč, zatorej jim po njih zapeljani Dunajčanje hudo oporekajo. Jelačić stoji pred Dunajem s svojo armado proti Ogerski strani obrnjen.“ (List 1. novembra 1848.)

„Punt na Dunaji je zadušén, Windischgrätz je s svojo armado mesto obsedel 30. oktobra, ko je Magjarsko trumo, ki je šla Dunajskim puntarjem na pomoč, Jelačićeva armada do Ogerske meje nazaj zapodila, veliko Magjarov pobila, veliko jih pa v Donavo vrgla, da so s konji vred v njej utonili.“ (List 8. nov. 1848.)

„V Brni in Lvovu se je unidan nekoliko punta vnelo, pa je bil kmalu zadušén. Govorí se, da v vseh teh puntih ima Magjar Košut svojo rokó in svoje pomočnike. 8. dne novembra je planila Magjarska armada do Ormoža in Velike Nedelje na Štajarsko ter je morila in požigala, pa cesarska armada jih je zapodila in zeló potolkla. Kmalu je pričakovati velika bitka na Ogerskem, zakaj cesarska armada bo zdaj in zdaj planila čez Magjarske puntarje.“ (List 17. nov. 1848.)